

ชื่อโครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ระดับการพึงพิงของป่ากับเศรษฐกิจครัวเรือนและ
ความสัมพันธ์ทางสังคมของราษฎรบ้านหนองแขง
ตำบลนาตาล อำเภอกำกันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

ชื่อผู้ทำโครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นายวิระวัฒน์ ฉันทกานันท์
คณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสกสรรค์ ยงวิชัย)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินมูลค่าเชิงเศรษฐกิจของของป่าใน
ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงมูล จังหวัดกาฬสินธุ์ (2) วิเคราะห์ระดับการพึงพิงของป่าของชุมชน
บ้านหนองแขง (3) ศึกษาอิทธิพลของลักษณะ เศรษฐกิจครัวเรือนและความสัมพันธ์ทางสังคมที่มี
ต่อระดับการพึงพิงของป่าของชุมชนบ้านหนองแขง

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้านี้ กำหนดขึ้นจากแนวทางที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม
ในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ
ชุมชนชนบท และแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมและความตระหนักต่อสถานการณ์ ประกอบ
กับการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินมูลค่าเชิงเศรษฐกิจของของป่าในป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงมูล จังหวัดกาฬสินธุ์
ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 7 ราย โดยใช้

แบบแนวทางสัมภาษณ์ การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ และการสังเกตการณ์ ประกอบกับการศึกษาเชิงปริมาณจากการสำรวจภาคสนาม สำหรับการวิเคราะห์ระดับการพึ่งพิงของป่าของชุมชนบ้านหนองแขงและการศึกษาอิทธิพลของลักษณะ เศรษฐกิจครัวเรือน และความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อระดับการพึ่งพิงของป่าของชุมชนบ้านหนองแขง ใช้การศึกษาเชิงปริมาณจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรทั่วไป จำนวน 180 ครัวเรือน ซึ่งการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science/ SPSS) ค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าไค-สแควร์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน

ผลการศึกษา

1. มูลค่าเชิงเศรษฐกิจของของป่าในป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงมูล จังหวัดกาฬสินธุ์ มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 197,402,327 บาท/ปี โดยแยกออกเป็นไม้พื้น จำนวน 70 ชนิด ปริมาณ 2,196,810 ลูกบาศก์เมตร มูลค่า 127,226,322 บาท พืชผักป่า จำนวน 32 ชนิด ปริมาณ 2,845,104 กิโลกรัม มูลค่า 27,754,496 บาท เห็ดจำนวน 11 ชนิด ปริมาณ 206,695 กิโลกรัม มูลค่า 12,775,104 บาท ผลไม้ป่า จำนวน 35 ชนิด ปริมาณ 1,021,133 กิโลกรัม มูลค่า 10,059,166 บาท สมุนไพร จำนวน 116 ชนิด ปริมาณ 3,539,459 กิโลกรัม มูลค่า 12,405,746 บาท แมลงกินได้ จำนวน 9 ชนิด ปริมาณ 38,232 กิโลกรัม มูลค่า 2,106,830 บาท และพืชหนัถกรรม จำนวน 12 ชนิด ปริมาณ 1,836,957 กิโลกรัม มูลค่า 5,074,663 บาท

2. ระดับการพึ่งพิงของป่าของชุมชนบ้านหนองแขง พบว่า สัดส่วนของมูลค่าของของป่าที่เก็บหาได้ต่อรายได้ครัวเรือน เท่ากับร้อยละ 5.77 โดยแยกเป็นสัดส่วนของมูลค่าของของป่าที่บริโภคในครัวเรือนร้อยละ 3.75 และจำหน่ายร้อยละ 2.02 ส่วนมูลค่าของของป่าที่ชุมชนบ้านหนองแขงเก็บหาได้มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 3,181,117 บาท/ปี โดยแยกออกเป็นไม้พื้น จำนวน 14 ชนิด ปริมาณ 2,866 ลูกบาศก์เมตร มูลค่า 1,003,580 บาท พืชผักป่าจำนวน 12 ชนิด ปริมาณ 17,559 กิโลกรัม มูลค่า 479,610 บาท เห็ด จำนวน 9 ชนิด ปริมาณ 10,620 กิโลกรัม มูลค่า 705,632 บาท ผลไม้ป่า จำนวน 6 ชนิด ปริมาณ 15,992 กิโลกรัม มูลค่า 319,738 บาท สมุนไพร จำนวน 4 ชนิด ปริมาณ 1,711 กิโลกรัม มูลค่า 170,897 บาท แมลงกินได้ จำนวน 6 ชนิด ปริมาณ 6,000 กิโลกรัม มูลค่า 237,047 บาท และพืชหนัถกรรม จำนวน 3 ชนิด ปริมาณ 114,552 กิโลกรัม มูลค่า 264,613 บาท สำหรับจำนวนครัวเรือน

ที่เก็บหาของป่าชนิดต่าง ๆ นั้นแยกออกได้เป็นเก็บหาไม้พื้นร้อยละ 92.8 เก็บหาพืชผักป่าร้อยละ 86.7 เก็บหาเห็ดร้อยละ 88.3 เก็บหาผลไม้ป่าร้อยละ 87.3 เก็บหาสมุนไพรร้อยละ 0.6 เก็บหาแมลงกินได้ร้อยละ 74.4 และเก็บหาพืชตัดถกรวมร้อยละ 73.3

3. อิทธิพลของลักษณะเศรษฐกิจครัวเรือนและความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อระดับการพึ่งพิงของป่าของชุมชนบ้านหนองแขง พบว่า ครัวเรือนที่มีระดับการพึ่งพิงของป่าสูง จะมีขนาดครัวเรือนระหว่าง 7-11 คน มีจำนวนแรงงานเชิงเศรษฐกิจในครัวเรือน ระหว่าง 5-8 คน มีอาชีพหลักค้าขาย มีรายได้ครัวเรือน ระหว่าง 5,570-50,000 บาท/ปี มีขนาดที่ดินถือครองจำนวน 16-50 ไร่ มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มีระบบเศรษฐกิจของครัวเรือนแบบยังชีพ มีระดับเทคโนโลยีในการผลิตปานกลาง มีระดับเทคโนโลยีในการพึ่งพิงของป่าต่ำ มีสถานภาพทางสังคมต่ำ มีความผูกพันทางสังคมน้อย และมีความตระหนักต่อสถานการณ์ทรัพยากรป่าไม้ต่ำ เมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร ด้วยค่าสถิติไค-สแควร์ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.0 เปอร์เซนต์พบว่า ปัจจัยที่ทำการศึกษา (12 ปัจจัย) ได้แก่ ขนาดครัวเรือน จำนวนแรงงานเชิงเศรษฐกิจ อาชีพหลัก รายได้ครัวเรือน การถือครองที่ดิน ฐานะทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจ ระดับเทคโนโลยีในการผลิต ระดับเทคโนโลยีในการพึ่งพิงของป่า สถานภาพทางสังคม ความผูกพันทางสังคม และความตระหนักต่อสถานการณ์ทรัพยากรป่าไม้ ทุกปัจจัยไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการพึ่งพิงของป่า และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างหลายตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนที่ระดับความเชื่อมั่น 95.0 เปอร์เซนต์ ปรากฏว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการพึ่งพิงของป่ามีเพียงปัจจัยเดียว คือ ขนาดครัวเรือน ซึ่งสามารถทำนายระดับการพึ่งพิงของป่าได้ประมาณร้อยละ 2.42 ($R^2 = 0.0242$)

INDIVIDUAL PROJECT TITLE : DEPENDENCY ON NON-TIMBER FOREST PRODUCTS,
HOUSEHOLD ECONOMY AND SOCIAL TIE OF
VILLAGERS IN BAN NONG SEANG, TAMBON NA TAN,
AMPHOE THA KHANTHO, CHANGWAT KALASIN.

AUTHOR : MR. VERAWAT CHINTHAKANAN

INDIVIDUAL PROJECT ADVISORY COMMITTEE

.....*Yaowalak Apichatvullop*.....Chairman
(Assistant Professor Dr. Yaowalak Apichatvullop)

.....*Mr. W*.....Member
(Assistant Professor Sekson Yongvanit)

ABSTRACT

The objectives of this study were : (1) to assess economic values of non-timber forest products in Dong Mun Reserved Forest, Changwat Kalasin (2) to analyze level of the dependency on non-timber forest products in Nong Seang Community (3) to study the influence of household economy and social tie on the dependency on non-timber forest products in Nong Seang Community.

The conceptual framework of this study was designed from reviewing literature in the following concepts : the concept of relationship between human and environment, the concept of rural community's economy, the concept of social relations and situational awareness, along with studying the related research-reports.

The assessment of economic values of non-timber forest products in Dong Mun Reserved Forest was conducted by using data collected from the interviews with seven key informants (community leaders), from secondary data, from observation and from field survey. The analysis of level of the dependency on non-timber forest products and the study on the influence of household economy and social tie on the dependency on non-timber forest products were conducted by using quantitative research method and the data was collected from 180 samples of Nong Seang villagers. The sampling method was systematic random sampling.

The Statistical Package for the Social Science program (SPSS) for microcomputer was employed to analyze the data to find means, percentages, Chi-Square and stepwise multiple regression.

The Research Findings :

1. Economic values of non-timber forest products in Dong Mun Reserved Forest, Changwat Kalasin, were the total values of 197,402,327 Baht per year, categorizing into : 70 species of firewood with total volume of 2,196,810 cubic meters, valued at 127,226,322 Baht ; 32 species of edible plants with total weight of 2,845,104 kilograms, valued at 27,754,496 Baht; 11 species of mushrooms with total weight of 206,695 kilograms, valued at 12,775,104 Baht; 35 species of fruits with total weight of 1,021,133 kilograms, valued at 10,059,166 Baht; 116 species of medicinal plants with total weight of 3,539,459 kilograms, valued at 12,405,746 Baht; 9 species of edible insects with total weight of 38,232 kilograms, valued at 2,106,830 Baht; and 12 species of handicraft plants with total weight of 1,836,957 kilograms, valued at 5,074,663 Baht.

2. Regarding the level of the dependency on non-timber forest products in Nong Seang Community, the results obtained from the studied samples showed that the proportion of the values on collected non-timber forest products per household incomes is 5.77%, the proportion of household consumption is 3.75% and the proportion of commercial products is 2.02%. Total values of collected non-timber forest products in Nong Seang Community are 3,181,117 Bath per year, categorizing into: 14 species of firewood with total volume of 2,866 cubic meters, valued at 1,003,580 Baht; 12 species of edible plants with total weight of 17,559 kilograms, valued at 479,610 Bath; 9 species of mushrooms with total weight of 10,620 kilograms, valued at 705,632 Bath; 6 species of fruits with total weight of 15,992 kilograms, valued at 319,738 Baht; 4 species of medicinal plants with total weight of 1,711 kilograms, valued at 170,897 Baht; 6 species of edible insects with total weight of 6,000 kilograms, valued at 237,047 Baht; and 3 species of handicraft plants with total weight of 114,552 kilograms, valued at 264,613 Baht. The percentage of households that collected non-timber forest products, categorizing into : firewood collecting = 92.8%, edible plant collecting = 86.7%, mushroom collecting = 88.3%, fruit collecting = 87.3%, medicinal plant collecting = 0.6%, edible insect collecting = 74.4% and handicraft plant collecting = 73.3%.

3. Regarding the influence of household economy and social tie on the dependency on non-timber forest products in Nong Seang Community, the results obtained from the studied samples showed that the model of household with high level of the dependency on non-timber forest products was size of household 7-11 persons, number of labourers in household 5-8 persons, occupation in trading, income 5,570-50,000 Baht/year, size of land holding 16-50 rais, low economic status,

subsistent economic system, medium technological level of production, low technological level of the dependency on non-timber forest products, low social status, low social relationship and low awareness of forest situation. All of the factors (household size, number of labourers, occupations, incomes, size of land holding, economic status, economic system, technological level of production, technological level of the dependency on non-timber forest products, social status, social relationship and awareness of forest situations) were not related to level of the dependency on non-timber forest products which were tested by Chi-Square at 95.0 percent reliability. Among all variables tested by stepwise multiple regression at 95.0 percent reliability, it was found that the only factor that influenced level of the dependency on non-timber forest products was household size which can be used to forecast the level of the dependency about 2.42 percent ($R^2 = 0.0242$).